

Subjekt / ARCHÉ

První řeční filosofové založili tradici, v níž bylo nutno vycházet z toho, co bylo lze pojmově vymezit jako „objektivní“ počátek, totiž ARCHÉ. (Termínu „objektivní“ užíváme v neběžném smyslu: ARCHÉ byla pojmově „uchopena“ podobně jako „trojúhelník“, tedy jako „intencionální objekt“ či „předmět“, který pak byl navíc hypostazován jako „pravá skutečnost“.) Netrvalo dlouho a Parmenidés vyvodil z myšlení ARCHÉ radikální závěr: odmítl možnost plurality i změny či pohybu a postuloval ARCHÉ jakožto jedno a zároveň veškeré (HEN KAI PAN). Tím ovšem byla ARCHÉ zbavena života a stala se dokonalým objektem, dokonalým předmětem. K principiálnímu a tématickému odmítnutí tohoto postupu došlo teprve v německé romantické filosofii a speciálně v jejím důrazu na subjekt. To je ovšem něco docela jiného než tzv. subjektivita, která je pochopena jako pouhá fantazie a dokonce svévole. Od té doby svět nelze chápat jako hromadu předmětů, věcí, ale do popředí se znovu dostává otázka po tom, co sjednocuje, integruje – a to ať už jednotlivé celky, ať svět vůbec, tj. svět vcelku (příčemž ovšem celost a celky zůstávají problémem, což znamená, že svět není předsudečně a se samozřejmostí chápán jako celek, jako jednota).

(Písek, 970505-1.)